

Performans sklapanja braka

Gašparić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:934764>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Performans sklapanja braka

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kulturalne studije

SARA GAŠPARIĆ
Matični broj: 0009088552

Performans sklapanja braka

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Kulturologija

Mentorica: prof. dr. sc. Diana Grgurić

Rijeka, rujan 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la rad pod naslovom: *Performans sklapanja braka* te da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studenta/ice: Sara Gašparić

Datum: rujan, 2023.

Vlastoručni potpis: _____

SAŽETAK

Na početku ovog rada ukratko je opisana povijest vjenčanja, njegovi vjerski aspekti te je objašnjeno kada se uopće počelo štovati vjenčanje u pogledu zapadnoeuropske kulture. Vjenčanje je obred sklapanja muško-ženske zajednice. Ceremonija vjenčanja je kao obred prisutna u ljudskoj kulturi od davnina. Iako se vjenčanje oduvijek smatralo spektaklom, kroz vrijeme su vjenčanja doživjela mnoge promjene i transformacije. U radu je objašnjen spektakl kao performans te su navedene različite vrste performansa, nakon čega je u rad prikazana ceremonija vjenčanja u kontekstu kulturalnog performansa, koji se bavi praksom ljudskoga izvođenja unutar kulture. Danas je vjenčanje konzumeristička praksa, a razlog tomu je to što je današnje, postmodernističko društvo vezano uz profit i zaradu. Svjedoci smo svakodnevnih prikaza glamuroznih vjenčanja, kojima nas obasipaju mediji. Cilj rada bilo je prikazati kako su običaj i tradicija postali spektakl i senzacija kojom se mjeri popularnost, odnosno dolazi do materijalnog nadmetanja. U radu je zaključeno kako vjenčanja danas predstavljaju specifično potrošačko iskustvo s brojnim pritiscima koji parovima odvlače pozornost sa srži vjenčanja, a to su oni sami i njihova ljubav.

Ključne riječi: Vjenčanje, spektakl, performans, konzumerizam, influenceri

ABSTRACT

At the beginning of this work, the history of the wedding, its religious aspects are briefly described, and it is explained when the wedding began to be worshiped in the Western European culture. A wedding is a rite of marriage between a man and a woman. The wedding ceremony as a ritual has been present in human culture since ancient times. Although the wedding has always been considered a spectacle, over time weddings have undergone many changes and transformations. The paper explains the spectacle as a performance and lists different types of performance, after which the paper presents a wedding ceremony in the context of a cultural performance, which deals with the practice of human performance within culture. Today, marriage is a consumerist practice, and the reason for this is that today's postmodern society is tied to profit and profit. We are witness to daily depictions of glamorous weddings, which the media shower on us. The aim of the work was to show how customs and traditions have become a spectacle and a sensation by which popularity is measured, that is, there is material competition. The paper concluded that weddings today represent a specific consumer experience with numerous pressures that distract couples from the heart of the wedding, which is themselves and their love.

Keywords: Wedding, spectacle, performance, consumerism, influencers

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TRADICIJA VJENČANJA	3
2.1. Povijest vjenčanja	3
2.2. Crkveno vjenčanje - kršćanski obred	5
2.3. Građanski obred	8
3. DEFINICIJA PERFORMANSA	10
3.1. Kulturalni performans	12
3.2. Crkveno vjenčanje	14
4. DAROVANJE MLADENACA I KONZUMERISTIČKA PRAKSA	17
5. SPEKTAKULARIZACIJA ČINA	19
5.1. Novi običaji i trendovi	19
5.2. Utjecajne osobe- influenceri, amerikanizacija	21
6. KAKO JE ČIN POTVRDE LJUBAVI I ZAJEDNIŠTVA POSTAO INDUSTRIJA	22
7. ZAKLJUČAK	24
LITERATURA	26

1. UVOD

Gotovo svaka djevojčica u djetinjstvu mašta o vlastitom vjenčanju, glamuroznoj, raskošnoj bijeloj haljini, glazbi i slavlju. Zamišlja sebe kao princezu koja je u središtu svijeta tog dana. Svaka je kultura različita, stoga običaji na vjenčanju ovise o kulturi u kojoj mladenci žive i tradiciji. U ceremoniji vjenčanja svatko ima svoju ulogu, točno zna što i kada mora učiniti, stoga ona podsjeća na kazališnu predstavu kojom parovi izvode svoju ljubav i teatralno ulaze u zajednicu. Osnova vjenčanja su ljubav, zajedništvo i stvaranje obiteljske zajednice, no, zbog konzumerizma i masovnih medija, ponekad se izgubi čar i važnost ovog događaja. Uz pomoć medija, danas smo svakodnevno okruženi slikama i idejama iz svijeta vjenčanja, što nameće svojevrsne ideale ljepote. Na taj način, budući mladenci nose teret čemu bi trebali težiti te kako bi njihovo vjenčanje trebalo izgledati, kako bi bilo društveno prihvatljivo i cijenjeno. Konzumerizam, kao društveni fenomen, obuhvaća sve veću orijentaciju prema potrošnji i akviziciji materijalnih dobara kao načinu postizanja sreće, zadovoljstva i identiteta. Naglašava se eksterijer, vanjski sjaj i materijalno bogatstvo, stavljajući naglasak na impresioniranje drugih. Rađa se kapitalističko društvo, društvo spektakla u kojemu se najviše cijeni materijalno. Parovi se često međusobno natječu i nadmeću u organiziranju luksuznijeg i raskošnijeg vjenčanja, ponekad prelazeći vlastite granice i financijske, ali i ostale mogućnosti.

Predmet rada je performans vjenčanja za čije će se bolje objašnjavanje analizirati sam performans, ceremonija vjenčanja te u konačnici i ceremonija vjenčanja kao konzumeristička praksa.

Cilj rada je razrada teorijske podloge na temu ceremonije vjenčanja te stvaranje rada koji bi objedinio tematiku ceremonije vjenčanja kao konzumerističke prakse, kako bi rad u budućnosti mogao poslužiti drugim autorima kao izvor literature, za pisanje vlastitih radova na ovu temu. Struktura rada je podijeljena na sljedeći način; prvi dio rada je uvod, a u njemu su objašnjeni predmet, cilj rada, izvori i metode prikupljanja rada te sadržaj i struktura rada. Drugi dio rada analizira ceremoniju vjenčanja pri čemu je analizirana povijest vjenčanja te crkveno vjenčanje kao kršćansko obred. Treći dio rada analizira definiciju performansa i to kroz analizu podjele performansa te analizu kulturnog performansa. Četvrti dio analizira vjenčanje kao kulturni performans, a peti dio se usredotočuje na konzumerizam. U sklopu petog dijela rada analizirani su masovni mediji, hiperpotrošačko društvo, društvo spektakla te kapitalističko društvo. Šesti dio rada analizira vjenčanje kao konzumerističku praksu pri čemu su analizirani novi običaji i trendovi te utjecajne osobe odnosno influenceri. U sedmom dijelu govoriti ću o tome kako je čin ljubavi postao konzumerističkom praksom. U posljednjem dijelu rada napravljen je

zaključak u kojem su dani ključni zaključci do kojih je došlo prilikom izrade ovog rada. Na kraju rada nalazi se popis literature.

2. TRADICIJA VJENČANJA

Ceremonija je službeni događaj koji se održava u posebnim prilikama, a vjenčanje je čin sklapanja braka, zakonske i društveno odobrene zajednica, obično između muškarca i žene, koja je regulirana zakonima, pravilima, običajima, vjerovanjima i stavovima koji propisuju prava i dužnosti partnera (Berljak, 1999).

Ceremonija vjenčanja je formalni događaj koji označava javno obećanje i sklapanje braka između dvoje ljudi. To je obred koji simbolizira njihovu ljubav, predanost i spremnost da provedu život zajedno. Ceremonija vjenčanja često uključuje različite rituale, obrede, izgovaranje zavjeta, razmjenu prstena i javno proglašenje mladenaca za supružnike. Cilj ceremonije vjenčanja je formalizirati i priznati bračnu vezu pred društvom, obitelji, prijateljima i/ili religijskom zajednicom. Tijekom ceremonije, mladenci često izgovaraju zavjete u kojima izražavaju svoju ljubav, poštovanje i predanost jedno drugome. Ovi zavjeti mogu biti tradicionalni ili personalizirani, ovisno o željama mladenaca.

Ceremonije vjenčanja mogu se održavati u različitim mjestima kao što su crkve, vjerski hramovi, dvorci, vrtovi, plaže ili čak privatne kuće. Ovisno o kulturi, religiji i osobnim preferencijama mladenaca, ceremonije vjenčanja mogu biti vrlo jednostavne i intimne ili veličanstvene i raskošne (Berljak, 1999).

2.1. Povijest vjenčanja

U prošlosti su se obitelji sastojale od labavo organiziranih grupa od čak 30 ljudi, s nekoliko muških vođa te više žena koje su čuvale djecu. Kako su lovci-sakupljači prelazili u agrarne civilizacije, društvo je imalo potrebu za stabilnijim uređenjem. Prvi zabilježeni dokazi o bračnim ceremonijama koje spajaju jednu ženu i jednog muškarca datiraju iz otprilike 2350. godine prije Krista, u Mezopotamiji (The Week, 2015). Tijekom sljedećih nekoliko stotina godina brak je evoluirao u široko rasprostranjenu instituciju koju su prihvatili stari Hebreji, Grci i Rimljani. Ipak, valja uzeti u obzir da je brak tada imao malo veze s ljubavlju ili religijom.

Primarna svrha braka tog vremena bila je vezati žene za muškarce i tako jamčiti da su muškarčeva djeca doista njegovi biološki nasljednici. Udajom je žena postala muškarčevo vlasništvo. U ceremoniji zaruka u staroj Grčkoj, otac bi predao svoju kćer ovim riječima: "Zavjetujem svoju kćer u svrhu stvaranja zakonitog potomstva." Kod starih Hebreja muškarci su mogli slobodno uzeti nekoliko žena; oženjeni Grci i Rimljani mogli su slobodno zadovoljiti svoje seksualne nagone s konkubinama, prostitutkama, pa čak i ljubavnicima tinejdžerima, dok su njihove žene morale ostati kod kuće i brinuti se za kućanstvo. Ako žene nisu uspjele

proizvesti potomstvo, njihovi su ih muževi mogli vratiti i oženiti se nekom drugom (The Week, 2015). Kako je Rimokatolička crkva postala moćna institucija u Europi, blagoslov svećenika postao je nužan korak da bi brak bio zakonski priznat. Do osmog stoljeća, brak je bio naširoko prihvaćen u Katoličkoj crkvi kao sakrament ili ceremonija darivanja Božje milosti. Na Tridentskom saboru 1563. godine sakramentalna narav ženidbe upisana je u kanonsko pravo (Berljak, 1999).

Crkveni blagoslovi su poboljšali sudbinu žena. Muškarce su učili da pokažu veće poštovanje prema svojim ženama i zabranjeno im je da se od njih razvode. Kršćanska doktrina je izjavila da će "dvoje biti jedno tijelo", dajući mužu i ženi isključivi pristup tijelu onog drugog. To je stvorilo novi pritisak na muškarce da ostanu seksualno vjerni. Ipak crkva je i dalje smatrala da su muškarci glava obitelji, a da bi žene trebale poštovati njihove želje.

S obzirom na prethodno navedeno jasno je kako su se veći dio ljudske povijesti brakovi događali iz praktičnih razloga, a ne zato što su se parovi zaljubili. Ideja o romantičnoj ljubavi, kao pokretačkoj sili za brak, pojavila se tek u srednjem vijeku. Marilyn Yalom (2002) povjesničarka sa Stanforda i autorica Povijesti supruge, pripisuje konceptu romantične ljubavi to što je ženama dalo veću moć u nečemu što je bila uglavnom pragmatična transakcija. Žene više nisu postojale samo da bi služile muškarcima. Ipak, mišljenje da je muž "posjedovao" ženu nastavilo je vladati stoljećima. Kad su kolonisti prvi put došli u Ameriku - u vrijeme kada je poligamija još uvijek bila prihvaćena u većini dijelova svijeta - muževljeva dominacija službeno je priznata pod zakonskom doktrinom zvanom "coverture", prema kojoj je identitet nove mladenke apsorbiran u njegov. Erickson (2005) navodi kako se mlada tada odrekla svog imena kako bi simbolizirala predaju svog identiteta, a muž je odjednom postao važniji, kao službeni javni predstavnik dvoje ljudi, a ne jednog. Pravila su bila toliko stroga da je svaka Amerikanka koja se udala za stranca odmah gubila državljanstvo.

Takva tradicija se promijenila kada su žene dobile pravo glasa. Kada se to dogodilo, 1920. godine, institucija braka doživjela je dramatičnu transformaciju. Odjednom se svaka zajednica sastojala od dvoje punopravnih građana, iako je tradicija naložila da muž i dalje upravlja kućanstvom. Do kasnih 1960-ih, državni zakoni koji su zabranjivali međurasne brakove bili su izbačeni, a posljednje su države ukinule zakone protiv upotrebe kontracepcije. Do 1970-ih zakon je konačno priznao koncept bračnog silovanja, što je do tada bilo nezamislivo, jer je muž "posjedovao" seksualnost svoje žene (The Week, 2015).

Vjenčanja su obredni događaji koji se održavaju već tisućama godina diljem svijeta. Njihova povijest seže duboko u prošlost, što je prethodno i objašnjeno, a običaji i tradicije vjenčanja razlikuju se među različitim kulturama i religijama. U drevnim civilizacijama poput Egipćana,

Grka i Rimljana, vjenčanja su bila važan društveni događaj. Obično su se održavala javno, a ceremonija je obuhvaćala rituale, molitve, žrtve bogovima i razmjenu darova između obitelji mladenaca. Tijekom srednjeg vijeka, crkva je dobila značajnu ulogu u ceremonijama vjenčanja. Vjenčanja su postala religiozni obred koji je obvezivao mladence pred Bogom i zajednicom. Ove ceremonije bile su često vrlo svečane i formalne, a mnoge tradicije iz tog vremena, poput bijele vjenčаницe, još uvijek se prakticiraju danas (The Week, 2015).

Tijekom viktorijanskog doba (19. stoljeće), vjenčanja su postala pompozija i sofisticiranija. Velika pažnja posvećena je detaljima kao što su cvijeće, dekoracije i modni trendovi. Vjenčanja su postala prilika za pokazivanje društvenog statusa i bogatstva obitelji. U dvadesetom stoljeću, vjenčanja su postala manje formalna i ceremonije su se prilagođavale suvremenim trendovima (The Week, 2015). Mladenci su imali više slobode u odabiru lokacija, oblika ceremonije i tradicija koje žele slijediti. Počeli su se pojavljivati novi trendovi poput vjenčanja na otvorenom, destinacijskih vjenčanja i personaliziranih ceremonija. Moderna vjenčanja su često mješavina tradicionalnih elemenata i osobnih preferencija mladenaca. Mladenci imaju više slobode u izboru ceremonijskih rituala, glazbe, obreda i oblika slavlja. Individualnost, kreativnost i izražavanje osobnosti sve su važniji aspekti modernih vjenčanja.

Važno je napomenuti da se ceremonije vjenčanja razlikuju između različitih kultura, religija i regija diljem svijeta. Svaka kultura ima svoje tradicije i običaje koji se prenose s generacije na generaciju.

2.2. Crkveno vjenčanje - kršćanski obred

Berljak (1999) navodi da je kršćansko vjenčanje ceremonija vjenčanja koja se održava u kršćanskoj crkvi ili vjerskom okruženju i temelji se na kršćanskim uvjerenjima i običajima. Ovisno o denominaciji i tradiciji, kršćanska vjenčanja mogu imati određene varijacije, ali slijede općenite smjernice i obrede. Vjenčana ceremonija obično se održava u crkvi, pred oltarom ili drugim određenim prostorom za vjenčanja unutar crkve. Svećenik, pastor ili duhovni vođa vodi ceremoniju. Mladenka obično ulazi u crkvu uz pratnju oca ili drugog člana obitelji. Ovaj trenutak označava prijelaz mladenke iz obitelji u novu bračnu obitelj. Ceremonija obično uključuje molitve, biblijska čitanja i propovijed. Duhovni vođa može govoriti o značaju braka, ljubavi i vjernosti. Mladenci izgovaraju zavjete u kojima obećavaju svoju ljubav, vjernost i predanost jedno drugome. Mogu koristiti tradicionalne formulacije zavjeta ili napisati vlastite personalizirane zavjete. Također, razmjenjuju prstenje kao simbol kontinuiteta veze i obećanja vjernosti. Obično se prstenje blagoslivlja prije no što se stavi na prste mladenaca. Duhovni vođa blagoslivlja brak i moli za sreću i Božji blagoslov nad mladencima. Zatim mladenci i svjedoci

obično potpisuju matičnu knjigu kako bi službeno registrirali brak. Važno je napomenuti da se kršćanska vjenčanja mogu razlikovati između denominacija, kao što su katolička, pravoslavna, anglikanska i protestantska. Svaka denominacija ima svoje posebnosti, obrede i tradicije koje se provode tijekom vjenčanja. Kršćanska vjenčanja obično imaju duhovni i religijski kontekst, a njihov cilj je predstaviti brak kao svetu instituciju pred Bogom i zajednicom vjernika. Također se naglašava važnost ljubavi, predanosti, vjernosti i podrške u bračnom životu.

Vjenčanje ima važnu ulogu u kršćanstvu jer se njime sklapa biblijski brak koji se temelji na tome da partneri poznaju osnovne elemente veze (Berljak, 1999). Ti elementi usmjeravaju par kako bi se postigla bolja ravnoteža u braku. Uloga vjenčanja u kršćanstvu se temelji na dvije glavne točke:

Vjenčanjem se sklapa brak koji je određen od Boga.

Iz prethodno navedenog je jasno da Bog ne samo da odobrava biblijski brak već se nada da će svi ući u ovu svetu instituciju. U Hebrejima 13:4 stoji: Brak je častan. Time se daje do znanja da Bog želi da se teži svetom braku (Jehovah's Witnesses, 2023). Zatim u Mateju 19:5-6, stoji: "I reče: Zbog toga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo? Stoga više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što dakle Bog združi, čovjek neka ne rastavlja." (Trilling, 2021). Iz prethodno navedenog se može zaključiti da vjenčanje nije samo nešto što su izmislili ljudi, već nešto što je "Bog spojio". U odgovarajućoj dobi, On želi da napustimo svoje roditelje i vjenčamo se, postajući "jedno tijelo", što se može tumačiti kao jedno biće. U fizičkom smislu to znači spolni odnos, ali u duhovnom smislu to znači voljeti jedni druge i davati jedni drugima.

1. Vjenčanje je početak saveza zvanog brak

U Malahiji 2:14, kaže se, "Ali vi kažete: Zašto? Jer Gospodin bijaše svjedok između tebe i žene tvoje mladosti, prema kojoj si bio izdajica, a ipak je ona tvoja druga i žena tvoga saveza." (Piper, 1987). Iz toga se jasno može iščitati kako je brak savez i kako je Bog čak i svjedok bračnog para. Njemu je brak važan, posebno u tome kako se supružnici odnose jedno prema drugome. U ovom konkretnom nizu stihova, Bog je razočaran načinom na koji se postupalo sa ženom. U Bibliji također saznajemo da Bog ne gleda s naklonošću na nebračni dogovor ili "zajednički život", što dodatno dokazuje da sam brak uključuje davanje stvarnih obećanja. U evanđelju po Ivanu može se pročitati o ženi na zdencu i njenom nedostatku trenutnog muža, iako živi s muškarcem. U stihovima 16-18 navodi se kako, "Isus joj reče: Idi, zovi svoga muža i dođi ovamo. Žena odgovori i reče: Nemam muža. Isus joj reče: Dobro si rekla: Nemam muža, jer imala si pet muževa; a onaj koga sada imaš nije tvoj muž: to si doista rekla." (Piper, 1987). Ono što Isus govori jest da zajednički život nije isto što i brak, zapravo, brak mora biti rezultat saveza

ili bračne ceremonije. Isus čak prisustvuje ceremoniji vjenčanja u Ivanu 2:1-2, što dodatno pokazuje valjanost saveza sklopljenog na ceremoniji vjenčanja. "I treći dan bila je svadba u Kani Galilejskoj; i Isusova majka bijaše ondje: I Isus i njegovi učenici bijahu pozvani na svadbu." (Zevini, 2009).

Što se tiče kršćanskih zakona i pravila koji uređuju kršćansko vjenčanje, tu je bitno istaknuti kako prema Zakoniku kanonskog prava br. 1108-1123, postoje tri osnovna uvjeta za valjano vjenčanje:

- Par mora biti sposoban za vjenčanje - to jest, moraju to biti žena i muškarac bez ikakvih prepreka koje bi spriječile vjenčanje.
- Par mora dati svoj pristanak na vjenčanje - to jest, činom svoje volje nepovratno daju i prihvaćaju jedno drugo da bi uspostavili vjenčanje
- Supružnici moraju slijediti kanonski obrazac za vjenčanje – to jest, moraju biti vjenčani prema zakonima Crkve kako bi Crkva i šira zajednica bile sigurne u valjanost njihova braka.

Kako je prethodno navedeno, obje osobe moraju biti sposobne za brak i bez ikakve smetnje (prepreke) koja bi spriječila vjenčanje. Zakonik kanonskog prava br. 1108-1123 navodi da prepreke vjenčanja uključuju:

- Dob: Obje osobe moraju biti dovoljno stare za sklapanje vjenčanja u skladu s lokalnim građanskim zakonima.
- Prethodni brak: Nije moguće vjenčati se s nekim drugim ako je osoba već u braku.
- Rodno srodstvo: Nije moguće vjenčati se s nekim tko je osobi u rodu.
- Mentalni slabiji razvoj: Svatko tko nije sposoban razumjeti što je vjenčanje i odgovornosti koje dolaze s tim (zbog mentalnog oštećenja, na primjer), ne može stupiti u vjenčanje.
- Strah: Nitko se ne može prisiliti na vjenčanje, bilo izravno, bilo zbog straha
Ovo nije iscrpan popis. Na kraju je na vašem pastoru da utvrdi postoje li prepreke vašem braku.

Prethodni brak vjerojatno je najčešća prepreka novom vjenčanju. Crkva slijedi Kristov nauk da je brak savez koji se ne može razvrgnuti, pa razvod ne priznaje kao "razvrgnuće" prethodnog braka. Međutim, Crkva ima pravni postupak za utvrđivanje je li prethodni brak bio valjan - to jest, da se par slobodno predao jedno drugome na način koji je doveo do valjanog braka između njih. Ako Crkva utvrdi da prethodni brak nije bio valjan, kaže se da se poništava. Poništenjem se uklanja zapreka za sklapanje novog vjenčanja.

Da bi svatko mogao sklopiti valjani brak, svatko mora slobodno odlučiti dati drugome čitavog sebe i nepovratno (zauvijek) prihvatiti dar drugoga. Crkveni zakon pretpostavlja da riječi i postupci para tijekom vjenčanja točno odražavaju njihovu namjeru da to učine. Neposredno prije pristanka supružnika na vjenčanju (izgovaranjem bračnih zavjeta), svećenik pomoćnik ili đakon postavlja paru tri pitanja:

- N. i N., jeste li došli ovamo sklopiti Brak bez prisile, slobodno i svim srcem?
- Jeste li spremni, dok slijedite put braka, voljeti i poštovati jedno drugo dokle god ste oboje živi?
- Jeste li spremni s ljubavlju prihvatiti djecu od Boga i odgajati ih prema zakonu Krista i Crkve? (<https://obitelj.biskupija-varazdinska.hr/zarucnici/crkveno-vjencanje/obred-vjencanja-red-slavljenja-zenidbe-bez-mise/241>).

Ako postoje ozbiljne sumnje u sposobnost jedne ili obje osobe da daju svoj slobodni pristanak na brak "bez rezerve", pastor može zamoliti par da posveti dodatno vrijeme rješavanju tog pitanja; vjenčanje se čak može odgoditi "neko vrijeme" dok se problem ne riješi.

Zakonik kanonskog prava br. 1108-1123 navodi da Crkva ima određena pravila o sklapanju braka. Ta pravila imaju za cilj da sa sigurnošću osiguraju da je doista sklopljen valjan brak. Uglavnom, valjanom braku mora svjedočiti ovlaštenu predstavnik Crkve (obično svećenik ili đakon) i još dva svjedoka. Također mora slijediti Red slavljenja ženidbe, knjigu koja sadrži riječi i radnje koje čine liturgiju vjenčanja. Pod posebnim okolnostima, župnik može zamoliti svog biskupa da se oslobodi obveze slavljenja vjenčanja prema Redu slavljenja ženidbe. To je najčešće slučaj kada se katolici vjenčaju s nekim tko nije katolik i odabiru obred vjenčanja iz vjerske prakse osobe koja nije katolik.

Prethodno navedeni zahtjevi samo su pojedini zahtjevi koji reguliraju brak u Katoličkoj crkvi; dodatna pravila bave se posebnim okolnostima i administrativnim detaljima. Međutim, svaka biskupija također ima svoja pravila u vezi s brakom. Štoviše, pojedine župe mogu imati pravila u vezi s pripremama za vjenčanje i obredom vjenčanja.

2.3. Građanski obred

Građanski obred vjenčanja također pripada kulturalnom performansu. Dok je crkveni obred više podlozan kršćanskim simbolima, građanski je obred mnogo slobodniji i osobniji.

Građanski obred vjenčanja je ceremonija koja se održava pred matičarem ili ovlaštenim zvaničnikom, obično u gradskoj vijećnici ili nekom drugom građanskom prostoru. Ovaj tip vjenčanja je često sekularan i fokusira se na zakonski aspekt sklapanja braka. Mnogi se parovi odlučuju upravo za ovu vrstu obreda, zbog većih i slobodnijih mogućnosti u organizaciji,

odabiru lokacije i ostalog. Moderna vjenčanja često nisu uopće nalik klasičnima, stoga, izlaskom matičara na teren dobija se mogućnost improvizacije i većega spektakla. Građanski obredi vjenčanja mogu se održavati na različitim lokacijama, uključujući gradske vijećnice, sudove, restorane, parkove ili čak privatne domove. Parovi imaju veću slobodu u odabiru mjesta koje im je posebno značajno. Građanski obred često uključuje osnovne pravne formalnosti, kao što su izmjena zavjeta i potpisivanje bračnog ugovora pred prisutnim svjedocima. Ovisno o zemlji i regiji, ceremonija može biti prilagodljiva i dopuštati parovima da izraze svoju osobnost kroz govor, glazbu i druge elemente. Takvi su obredi neutralni u smislu vjere i vjerskih uvjerenja, što može biti privlačno za parove s različitim ili bez vjerskim uvjerenjima. Također, imaju pravnu snagu i parovi koji se vjenčaju na ovaj način dobivaju bračni certifikat koji je priznat od strane državnih tijela. Ovakav tip vjenčanja može biti manje formalan i manje zahtjevan u organizaciji u usporedbi s vjerskim vjenčanjem. To može biti privlačno za parove koji žele naglasiti suštinske trenutke i značaj vlastite veze. Građanski obred vjenčanja omogućuje parovima da svoj veliki dan prilagode svojim željama i vrijednostima te stvore poseban i autentičan trenutak koji će pamtiti cijeli život.

3. DEFINICIJA PERFORMANSA

Vjenčanje pripada u jedan od oblika društveno-kulturalnog događaja u kojemu svaki član igra točno određenu ulogu u društvu, a zajedno čine model performansa. Cijela je ceremonija praćena određenim mimikama i obrascima ponašanja, a to čini izvedbu ili performans. Performans je oblik umjetnosti nastao 1960-ih godina dvadesetog stoljeća povezivanjem body arta i happeninga, te određenih pogleda na kazalište i rituale. Performans je izvedba, a osnova je interakcija s publikom. Upravo u ceremoniji vjenčanja, dolazi do interakcije mladenaca s publikom, odnosno uzvanicima na kojima izazivaju reakcije i emocije. Performans kultura se odnosi na područje umjetnosti i izvedbe koje se fokusira na performanse kao osnovni izraz umjetničkog stvaralaštva. Ova kultura istražuje različite oblike izvedbe, uključujući kazalište, ples, performans, instalacije, performans umjetnost i druge eksperimentalne prakse. Performans kultura naglašava trenutnost, prisutnost i interakciju između izvođača i publike. U tom smislu, ona se često povezuje s idejom žive izvedbe koja se razlikuje od tradicionalnih oblika umjetnosti poput slikarstva ili kiparstva. Performans se događa ovdje i sada, stoga je vjenčanje prilika mladencima da budu u centru pažnje toga dana. Umjesto da se fokusira na stvaranje trajnih objekata, performans kultura stavlja naglasak na tijelo izvođača, prostor, vrijeme i interakciju s publikom. Performansi u okviru ove kulture često istražuju socijalne, političke, kulturne i identitetske teme. Izvođači koriste svoje tijelo, glas, pokret i druge elemente kako bi izrazili ideje, emocije ili kritiku. Performans kultura također potiče sudjelovanje publike i stvara interaktivno iskustvo u kojem gledatelji mogu postati aktivni sudionici. Uzvanici mogu pljeskati mladencima, plesati ili sudjelovati na neki drugi način. Razvila se kao odgovor na promjene u umjetničkom svijetu, društvu i tehnologiji te je postala važan dio suvremenog umjetničkog izraza (Burger, 2022). Postoji nekoliko modela performansa, a jedan od najpoznatijih je *body art*. *Body art* je postavio tijelo izvođača u središte umjetničkog djela. Tijelo je postalo medij, subjekt i površina na kojoj se odvija umjetničko djelo. To je stavilo naglasak na iskustvo iz prvog lica i još više dovelo umjetnika u središte stvorenog djela. Body art posebno su koristile feminističke umjetnice poput Carolee Schneemann i Hannah Wilke koje su koristile svoja tijela kako bi dovele u pitanje tradicionalni način na koji su žensko iskustvo i tijelo prikazivani u medijima i umjetničkim formama kojima dominiraju muškarci. Drugi su umjetnici koristili svoja tijela kako bi preispitali svoj odnos sa svijetom u cjelini (Burger, 2022). Djela samonanošenja nasilja nad tijelom umjetnice koristili su umjetnici poput Marine Abramović, Gine Pane i Chrisa Burdena u performansima kako bi suočili publiku sa svojim angažmanom.

Još jedna vrsta performansa je performans zbivanja. *Happenings performance* postao je poznata vrsta izvedbene umjetnosti tijekom 1960-ih. Bio je usredotočen na uključivanje publike i po prvi put unio improvizaciju u čin izvedbe. Ideja da se svašta može dogoditi tijekom tih predstava i da se ono što se dogodilo možda više nikada neće točno ponoviti bila je karakteristična za ovu vrstu performansa. To je rezultiralo hipersvjesnom publikom koja je surađivala od početka do kraja događanja (Burger, 2022).

Jedna od vrsta performansa je i *endurance art*. Većina gore navedenih pokreta apsorbirana je kao obilježja suvremene izvedbene umjetnosti, ali *endurance art* je postao toliko poznat pododjeljak izvedbene umjetnosti da je dobio vlastito ime koje se i danas koristi.

Ova vrsta performansa uključuje umjetnika ili izvođača koji izlažu svoje tijelo naprezanju ili boli kako bi prenijeli poruku djela (Shalson, 2018). Važnost izdržljivosti u stvaranju umjetničke izvedbe umjetničkom formom kakva je danas očita je u vrstama tema kojima su se bavili umjetnici performansa u poslijeratnom razdoblju. Umjetnici performansa 1950-ih i 1960-ih vjerovali su da je tijelo jedini način na koji umjetnik može komunicirati stvarnost iskustva. Budući da je ono što su htjeli komunicirati bila uznemirujuća i nasilna istina poslijeratnog iskustva, ima smisla da je opterećivanje tijela postalo popularan element izvedbene umjetnosti. Umjetnička djela ovog performansa često su govorila o temama poput nasilja, ugnjetavanja, slobode govora, ženske moći i tako dalje. Ova su umjetnička djela karakteristično teška za gledanje i imaju za cilj korištenje boli ili umora umjetnika koji izvodi kako bi istaknuli proživljeno iskustvo ovih tema. Iako ta umjetnička djela često izgledaju kao zlostavljanje, manje su usmjerena na istraživanje onoga što umjetnik može preživjeti, a više na strpljenje, odlučnost i upornost. O'Brien (2014) navodi da je performans izdržljivosti često imao za cilj spojiti umjetnost i svakodnevni život, čineći umjetničko djelo toliko dugim da se gotovo ne može smatrati odvojenim od umjetnikova proživljenog iskustva.

Jedan od najutjecajnijih umjetnika u ovoj vrsti performansa je tajvanski umjetnik Tehching Hsieh (Ward, 2014). Prethodno spomenuti je izveo više jednogodišnjih skladbi tijekom svoje karijere, uključujući i prvu nazvanu *Cage Piece* (1978.-1979.). U ovom nastupu zatvorio se u kavez u svom njujorškom studiju i izvodio performans.

Još jedna vrsta performansa je performans rituala. Ritual znači obavljanje određenog skupa radnji na način koji propisuje religija, grupa ili institucija. Međutim, ritual je često vrlo važan dio izvedbenih umjetničkih djela. U ovom slučaju, umjetnik je taj koji odlučuje koji dio će se izvoditi, kako će se izvoditi i kako će se ponavljati kako bi se stvorio osjećaj rituala ili ceremonije. To može biti karakteristika izvedbenog djela, ali neki ga umjetnici koriste kao glavnu komponentu djela koje izvode. Na primjer, Marina Abramović koristi ritual u većini

svojih radova, čineći ih kvazireligioznim (Burger, 2022). Ovo uključivanje rituala pokazuje da iako je umjetnički pokret performansa započeo sa svrhom demistificiranja umjetnosti, neki su umjetnici koristili rituale kako bi je ponovno mistificirali kroz performans. Dakle, umjesto približavanja umjetnosti svakodnevnom životu, korištenje rituala ponovno uvodi osjećaj svetosti u proces stvaranja umjetnosti i gledanja.

3.1. Kulturalni performans

Kulturalni performans se odnosi na diskretne događaje ili kulturne izvedbe koje se mogu promatrati i razumjeti u bilo kojoj kulturnoj strukturi. Ti događaji uključuju, na primjer, tradicionalno kazalište i ples, koncerte, recitacije, vjerske svetkovine, vjenčanja i sprovode, a svi oni imaju određene karakteristike: ograničen vremenski raspon, početak i kraj, skup izvođača, publiku, mjesto i prigodu te organizirani program aktivnosti (Littlejohn, Floss, 2009). Kulturni performans se odnosi na izvedbe koje su specifično povezane s određenom kulturom ili tradicijom. Ove izvedbe često ističu i prenose kulturne vrijednosti, običaje, mitove, povijest i identitet određene zajednice. Oni mogu uključivati različite oblike umjetnosti i izvedbe, poput plesa, glazbe, kazališta, rituala, folklorne izvedbe i drugih tradicionalnih praksi. Često se odvijaju u sklopu slavlja, festivala, ceremonija, vjerskih obreda ili drugih kulturnih događaja. Kulturni performansi su važni za očuvanje i prenošenje kulturne baštine, te služe kao sredstvo identifikacije, afirmacije i izražavanja jedinstva i posebnosti određene zajednice. Oni mogu pružiti uvid u vrijednosti, vjerovanja, tradicije i način života određene kulture, te promicati razumijevanje i dijalog među različitim kulturama. Važno je istaknuti kako kulturni performansi mogu evoluirati i mijenjati se tijekom vremena, prilagođavajući se suvremenim kontekstima i utjecajima, ali i zadržavajući svoje korijene i autentičnost.

Kulturni performans nudi pristup razumijevanju kulture unutar aktivnosti svakodnevnog života te služi kao sredstvo za konceptualizaciju kulture stavljanjem kulture u središte dominantnih poruka i otkrivanjem hijerarhijske strukture društva kroz proživljeno iskustvo. Izvedba je temelj proučavanja ljudske komunikacije. Izvedba nema jedinstvenu definiciju, niti je smještena u bilo koju pojedinačnu disciplinu proučavanja. Ona nudi vrijednost i uvid teatrološkim i društvenim znanostima, a može se promatrati kroz leću kulturnih i kritičkih studija.

Stvoren iz perspektive ljudskog ponašanja, kulture i rituala, kulturni performans istražuje odnos između temelja ljudskog iskustva: zajednice, kulture i izvedbe. Također, on služi kao izazov drugim vrstama performansa spajajući različite domene znanja - objektivno, znanstveno i vidljivo - s utjelovljenjem, praktičnim i svakodnevnim. Kulturni performans identificira, kao temeljni problem, binarnu opoziciju između teorije i prakse pružajući model komunikacijske

prakse u kojoj su kultura i izvedba neraskidivo povezani i sastavni dio zajedničkog iskustva svakodnevnog života (Littlejohn, Floss, 2009).

Kulturni performansi uključuju one stvari koje mnogi često smatraju predstavama (npr. koncerti, predstave, plesovi); međutim, također uključuje stvari poput molitve i rituala koje često klasificiramo kao dio vjerske prakse (<https://pressbooks.pub/perspectives/chapter/performance2/>). Činjenica da neke kulture prave takvu razliku odgovara tendenciji da se neke prakse vide kao lažne, a druge kao istinske, što je jedan od razloga zašto su antropolozi tek nedavno počeli ozbiljno proučavati izvedbene umjetnosti. Singer je otkrio da je svaki kulturni performans "imao definitivno ograničen vremenski raspon, ili barem početak i kraj, organizirani program aktivnosti, skup izvođača, publiku te mjesto i priliku" što podjednako je slučaj s vjerskim i svjetovnim događajima.

Kulturni performans može biti koristan u očuvanju baštine. Na primjer, duž Costa Chice u Meksiku, artesa glazba i popratni ples koji se izvodi na vrhu prevrnutog korita zadržava snažnu povezanost sa stanovništvom regije afričkog podrijetla. Instrumenti i ritmovi korišteni u ovoj glazbi označavaju afričke, autohtone i europske kulture koje su dovele do miješanih zajednica i stoga predstavljaju bogatu i nadolazeću tradiciju. Međutim, posljednjih se godina artesa uglavnom prestala izvoditi na vjenčanjima, kao što je bila tradicionalna, a izvođači su sada plaćeni da predstavljaju svoju kulturu u umjetnim okruženjima poput dokumentarnih filmova i kulturnih sajмова (<https://pressbooks.pub/perspectives/chapter/performance2/>).

Vjenčanje se često može sagledati kao kulturalni performans jer običaji, tradicije i simboli koji su uključeni u ceremoniju često imaju duboko ukorijenjeno značenje u određenoj kulturi. Tijekom vjenčanja, obično se izvode rituali, pjesme, plesovi i drugi elementi koji prenose vrijednosti i tradicije zajednice. Ova svečanost često služi i kao prilika za obitelji i prijatelje da se okupe, proslave i podijele radost s parom koji se vjenčava. S obzirom na različitost kultura diljem svijeta, vjenčanja kao kulturalni performansi mogu znatno varirati u obliku, sadržaju i značenju. vjenčanje kao kulturalni performans obično uključuje određene elemente kao što su odjeća i nakit specifični za tu kulturu, obredne geste i rituale, kao i običaje poput razmjene darova ili simboličnih gesta. Glazba koja se svira tijekom vjenčanja također može biti značajna, jer odražava glazbene tradicije te kulture. Osim toga, hrana koja se poslužuje na vjenčanju često je povezana s regionalnim okusima i običajima. Sve ove komponente čine vjenčanje bogatim kulturalnim iskustvom koje prenosi identitet, povijest i vrijednosti zajednice na mladenke, mladoženje i prisutne goste. Richard Schechner važan je teoretičar u kontekstu kulturalnog performansa. Njegova teorija "performansa kao istraživanja" naglašava da je performans mnogo više od konvencionalnog kazališta i da se izvođenje nalazi svuda oko

nas u svakodnevnom životu. Schechner promatra vjenčanje kao složen kulturalni performans koji prenosi vrijednosti, komunicira identitet, mijenja dinamiku međuljudskih odnosa i ima dublje značenje unutar društvenog konteksta.

3.2. Crkveno vjenčanje

Vjenčanje se smatra kulturnim performansom jer obuhvaća izvedbene elemente, simboličke geste i tradicije koje su karakteristične za određenu kulturu. Svaki korak ceremonije vjenčanja, od priprema do samog izvođenja, ima svoju ulogu u afirmiranju i prikazivanju kulturnih vrijednosti, običaja i identiteta zajednice. Svaki sudionik ima točno određenu ulogu, stoga često podsjeća na kazališnu predstavu.

Vjenčanje se može smatrati kulturnim performansom, a ako se promatra na taj način bitno je navesti da se ono sastoji od nekoliko važnih koraka. Ono što je tu bitno spomenuti je da se katolički obred vjenčanja uvijek održava u crkvi. Mackey (2022) navodi kako Katolička crkva vjeruje da je brak, poznat i kao sakrament ženidbe, sveti savez između para i Boga, a budući da je Bog prisutan u fizičkoj crkvi, to je idealno mjesto za slavlje blagoslovljenog zajedništva. Također, parovi ne pišu vlastite zavjete, a obredi vjenčanja često su dio katoličke mise.

Cijela ceremonija počinje tako da mladoženja prvo odlazi u kuću nevjestinih roditelja zajedno s ansamblom glazbenika ili drugih kumova kako bi se udvarali nevjesti. Prilikom „kupnje nevjeste“ čest je običaj postojanje lažne mladenke koja je tu da zbuni mladoženju i nasmije uzvanike. Nakon izlaska prave mladenke iz kuće, uzvanici se kratko zabavljaju kroz pjesmu i ples te svi zajedno kreću u crkvu na obred. Tu važnu ulogu imaju barjaktari koji mašu barjacom u cijeloj povorci, uz urlanje i povike u hodu. Dok gosti ulaze na svadbeni domjenak, daju im se zavežljaji ružmarina umotani u vrpce u znak dobrodošlice. Gosti obično ostavljaju donaciju u zamjenu za svoje pribadače s ružmarinom.

Mackey (2022) navodi kako u crkvi sve započinje procesijom prilikom koje svećenik i ministranti hodaju do oltara. Kad svećenik dođe pred oltar, tada slijede svatovi. Mladoženja ulazi praćen kumovima, a mladenka u pratnji oca. Zatim svećenik počinje s obredima i molitvom. Za početak Liturgije riječi, imenovanim gostima ili članovima obitelji bit će dodijeljena čitanja iz Biblije. Jedan iz Staroga zavjeta, jedan iz Novoga zavjeta te rezponzorijski psalam koji će uzvanici ponavljati naglas. Neka od tih čitanja uvijek budu povezana s brakom. Nakon toga, svećenik čita odabrani odlomak iz jednog od evanđelja četvorice evanđelista Marka, Mateja, Luke i Ivana. Dok se odabiri čitanja evanđelja obično temelje na liturgijskom kalendaru, svećenik se može odlučiti pročitati odlomak o braku ili ljubavi. Zajednica ostaje

stajati dok evanđelje ne bude gotovo. Ipak, zajednica odnosno uzvanici sjede dok svećenik tumači evanđelje. Ovo je također poznato kao propovijed, gdje svećenik drži govor o braku i govori o zajednici para. Nakon toga slijedi razmjena zavjeta. Katolička crkva ima svoj skup zavjeta te nije dopušteno uljepšavanje ili personalizacija. Zavjeti se mogu naučiti napamet ili pročitati iz knjige. U tom trenutku se događa i ceremonija razmjene prstena. Svećenik će uz molitvu i škropljenje svetom vodom blagosloviti vjenčano prstenje. Zatim će svaka strana staviti prsten na partnerov prst, pri čemu se obično recitira verzija: "Uzmite ovaj prsten kao znak moje ljubavi i vjernosti. U ime Oca, Sina i Duha Svetoga." (Mackey, 2022).

Nakon toga su gosti koji sjede pozvani da daju donacije crkvi putem košare za donacije koja se dijeli okolo, a nakon toga slijedi euharistijsko bogoslužje. Ovo počinje molitvom svećenika nad kruhom i vinom. Za vrijeme ovog dijela mise, koji se smatra najsvetijim, gosti obično kleknu i pognu glave. Nakon toga slijedi još znak mira pri kojem će svećenik gostima ponuditi mir i potaknuti goste da učine isto. Prisutni se okreću svojim susjedima i pozdravljaju jedni druge znakom mira, obično stiskom ruke. Ubrzo nakon toga slijedi trenutak mise u kojem članovi zajednice staju u red za primanje Svete Euharistije. Tradicija predstavlja Posljednju večeru na kojoj je Isus ponudio kruh i vino svojim učenicima. Oni koji ne žele sudjelovati ili oni koji se dugo nisu ispovjedili mogu ostati na svojim mjestima (Mackey, 2022).

Na kraju vjenčanja, svećenik kaže mladoženji da poljubi mladenku. Ovo simbolizira da su oni sada službeno vjenčani. Svećenik zatim daje završni blagoslov članovima zajednice. To je ista molitva koju svećenik izgovara na kraju svake tjedne mise. Završava tako što svećenik govori: "Idite u miru". Zajednica odgovara: "Bogu Hvala." Po izlasku iz Crkve se obično posipaju latice dok mladenci prolaze prolazom (Mackey, 2022).

Nakon obreda vjenčanja, uzvanici i mladenci kreću prema mjestu vjenčanja, najčešće restoranu. U restoranu postoji još nekoliko običaja, od kojih su ključni prvi ples mladenaca, bacanje buketa te bacanje podvezice. U jednom dijelu večeri gosti bračnom paru donose svoje darove, a u većini situacija taj dar je novac koji se predaje u kuverti (Mackey, 2022).

Valja istaknuti i kako su vjenčanja na mnogo načina vrlo slična kazališnim predstavama. Poput kazališne predstave, vjenčanje je veliki događaj i svi koji su uključeni u njegovo imaju veliki emocionalni ulog u danu zajedno sa svojim, ponekad čvrstim, mišljenjima o tome kako bi trebalo biti učinjeno. Puno je elemenata (u kazalištu – svjetla, scenografija, kostimi; na vjenčanjima – fotografije, cvijeće, večera, ples) koji se moraju spojiti da bi sve prošlo kako treba.

4. DAROVANJE MLADENACA I KONZUMERISTIČKA PRAKSA

Nastanak konzumerizma i konzumerističkih praksi može se pratiti kroz povijesni razvoj društva i promjene u ekonomskim, socijalnim i kulturnim faktorima. Početak industrijske revolucije u 18. i 19. stoljeću donio je velike promjene u načinu proizvodnje i distribucije robe. Masovna proizvodnja, tehnološki napredak i razvoj trgovine omogućili su veću dostupnost i raznolikost proizvoda, što je potaknulo rast potrošnje. Rast srednje klase doveo je do veće kupovne moći i želje za stjecanjem statusnih simbola. Srednja klasa je postala ključna snaga iza konzumerističkih praksi, a materijalna dobra postala su simbol uspjeha i društvenog statusa. Razvoj marketinške industrije tokom 20. stoljeća imao je značajan utjecaj na promociju i stvaranje potražnje za proizvodima. Marketinške kampanje, oglašavanje, brendiranje i psihološke strategije korištene su kako bi se utjecalo na potrošače i razvila želja za kupovinom. Sa razvojem masovne proizvodnje i masovne potrošnje, robe su postale dostupne širokim masama po pristupačnim cijenama. Potrošačko društvo se sve više oblikovalo, a potrošnja je postala ključni pokretač ekonomskog rasta. Globalizacija je omogućila lakši protok roba, informacija i ideja širom svijeta. To je dovelo do povećanja dostupnosti različitih proizvoda, internacionalizacije brendova i međunarodne trgovine, što je dodatno razvilo konzumerističke prakse.

Važno je napomenuti kako konzumerizam nije jedinstven za sve društvene kontekste i da se njegov razvoj razlikuje u različitim regijama i kulturama. Također, konzumerizam ima svoje pozitivne aspekte, kao što su ekonomski rast, inovacija i izbor, ali i negativne posljedice, poput prekomjerne potrošnje, materijalizma i ekoloških problema.

Konzumerizam je pojam koji se odnosi na kulturu, mentalitet ili sistem vrednosti koji promovira intenzivnu potrošnju robe i usluga kao ključni element društvenog identiteta, zadovoljstva i ispunjenja (Nefat, Pamić, 2008). Konzumerizam naglašava važnost posjedovanja materijalnih dobara, trošenje novca i akumulaciju stvari kao način postizanja sreće ili društvenog statusa. Vjenčanje sve više postaje konzumerističkom praksom upravo zbog važnosti samoga darivanja mladenaca, praćenja trendova i vlastitog reklamiranja pomoću ceremonije. Svaki uzvanik daruje mladence, a sve češće taj poklon postaje novac, a ne predmet koji ostaje kao uspomena. Konzumerizam se ogleda u infiltraciji reklama, marketinških poruka i konzumerističkih vrednosti u sve aspekte svakodnevnog života. Komercijalne poruke se često plasiraju kroz medije, društvene mreže, televiziju, film i druge kanale kako bi potakle potrošnju. Često se povezuje sa potrošačkim društvom, gdje je potrošnja postala centralna aktivnost u društvu. Potrošačko društvo širi ideju kako je individualna vrijednost povezana sa posjedovanjem

materijalnih dobara i da je stalna potrošnja ključ za održavanje ekonomskog rasta. Konzumerizam ima ideju da se identitet može izgraditi putem potrošačkih izbora.

Brendiranje igra važnu ulogu u konzumerističkom društvu, gdje ljudi biraju određene brendove i proizvode kako bi izrazili svoje vrijednosti, stil života ili pripadnost određenoj grupi. On podstiče stalnu želju za novim proizvodima i trošenjem novca na stvari koje se smatraju "modernim" ili "poželjnim". To može dovesti do prekomjerne potrošnje, povećanja dugova, prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa i negativnih utjecaja na okolinu. Konzumerizam je predmet kritike iz različitih razloga, uključujući negativne utjecaje na ekonomiju, društvo i životnu sredinu.

Kritičari ukazuju na probleme kao što su materijalizam, socijalna nejednakost, pretjerana proizvodnja i otpad, gubitak autentičnosti i dehumanizacija društva. Konzumerizam je društveni fenomen i nova ovisnost našega postmodernističkog, potrošačkog društva u kojemu vladaju masovni mediji i masovna kultura. Profit je temelj proizvodnje, a ostvaruje se na temelju koncepta spektakla. Svakodnevnim razvojem nove tehnologije, čovjek je u središtu izmjene i protoka informacija, sve je dostupno i mijenja se vrlo brzo, mediji konstruiraju stvarnost i tako oblikuju društvo spektakla. U takvom društvu, život se predstavlja kao čista akumulacija prizora. Umjetnost gubi vrijednost, a njezina uspješnost određena je prema profitu. Društvene mreže osnova su za prijenos informacija, provođenja vremena, upoznavanja i komuniciranja. Medijska sredstva imaju veliku moć prijenosa nekih sociokulturnih ideja o tome što je lijepo, kako bi čovjek trebao izgledati da bi zadovoljio kriterije vlastite kulture i uklopio se u svoje okruženje. Na društvenim mrežama postavljamo osobne fotografije i videozapise, bilježimo svaki dio našega života i dijelimo ga s drugima. Tako postavljamo i fotografije sa vjenčanja, na čiju izradu trošimo velike količine novaca, često kako bi ostali mogli vidjeti ljepotu našega slavlja i diviti se našem danu. Na društvenim mrežama tada dobijemo brojne komentare, pohvale i čestitke, često čak i od nepoznatih ljudi.

5. SPEKTAKULARIZACIJA ČINA

Vjenčanja predstavljaju specifično potrošačko iskustvo s neobičnim pritiscima (financijskim i emocionalnim). Također, društveni pritisci savršenstva i samog iskustva stvaraju jedinstveno okruženje potrošnje i cijena. Slično kao mit o savršenoj majci koja vrši pritisak na mlade majke koje rode prvi put (Meeussen, Van Laar, 2018), postoji izvanredan pritisak na “super mladenke” da ne samo budu savršene, već i da planiraju i izvedu savršeno vjenčanje (Poquette, 2010). Ovaj pritisak na mladenke često dovodi do proširenih zahtjeva za odabir proizvoda i opsežnih, dugotrajnih procesa pretraživanja s mnogim točkama usporedbe proizvoda. Na primjer, tipična mladenka, koja planira lokalno vjenčanje, posvetit će godinu ili više planiranju vjenčanja (Krueger, 2020). Preporuka za planiranje određene vjenčanja može biti dvije godine ili više. Mnoge odluke o vjenčanju prepune su društvenih posljedica, poput onoga tko će biti u svatovima ili tko neće biti pozvan u svatove. Uz sve to, mladenci moraju izabrati koga će uključiti u procese donošenja odluka. To stvara dodatni pritisak da se zadovolji obitelj i prijatelji pristajanjem na popularan izbor radije nego na druge fiskalno odgovornije opcije. Sve to je dovelo do toga da su vjenčanja danas dio konzumerističke prakse. Moderni i, danas popularni oblici ceremonija vjenčanja kombiniraju i miješaju tradiciju i običaje sa novijim trendovima te na taj način kreiraju spektakl. Najvažnija je materijalna vrijednost, koja se vrlo često postiže hiperboliranjem, kičem i pretjerivanjem.

5.1. Novi običaji i trendovi

U prethodnim poglavljima rad već su opisani običaji koji se pojavljuju na crkvenim vjenčanjima katoličkog tipa, kao i tijek same ceremonije takvog vjenčanja. Ipak, postoje i novi običaji i trendovi koji su se počeli primjenjivati prije nekoliko godina i za koje se sve veći broj mladenaca odlučuje.

Jedan od tih novih običaja je popodneva ceremonija. Naime, početkom 20. stoljeća bilo je uobičajeno da se ceremonija vjenčanja održava ujutro, a prijem navečer, Jackie i John Kennedy, princeza Diana i princ Charles, princ William i Kate, svi su to radili. Odabir ranije ceremonije nakon koje slijedi promišljeno pripremljen ručak i pozivanje gostiju na večernji prijem s plesom i desertom omogućuje parovima da zaista imaju jedinstvenu proslavu cijeli dan (The Week, 2015).

Trend svadbenih svečanosti u nastajanju daje novi izgled svadbenoj povorci. Parovi se sve više odlučuju za jedinstven raspored sjedenja, kao što su vijugave staze umjesto prolaza ili kružni nizovi stolaca koji u potpunosti okružuju prostor ceremonije. Ove posebno zamišljene postavke ceremonije omogućuju gostima da dožive vjenčanje na nov način.

Vjenčanja tradicionalno sadrže mnogo elemenata za jednokratnu upotrebu, od cvjetnih aranžmana do poklona za zabavu. Podrška održivosti je u porastu jer se i prodavači i parovi okreću prema ekološki osvještenim detaljima kako bi smanjili zagađenje okoliša. Mladike danas mogu preprodavati svoje haljine putem internetskih stranica, a cvjećari mogu donirati cvijeće za prenamjenu nakon vjenčanja.

Još jedan od novih trendova uključuje odjeću mladenke. Naime, tradicionalne bijele haljine više nisu standard kada je u pitanju odjeća za mladenke. Mladike se sve više odlučuju za jedinstvene stilove u kojima će hodati do oltara - uključujući vjenčana odijela, šarene nijanse, pa čak i polovne ili posuđene haljine. Najbolji dio ove nove tradicije je to što omogućuje mladikama da izraze svoju osobnost dok se u svojoj vjenčanici osjećaju potpuno udobno.

Jedan od najnovijih trendova u vjenčanjima je potpuno odricanje od djeveruša i kumova. Dok mnogi uživaju u tradicionalnoj svadbenoj zabavi, neki parovi smatraju da ona odvlači pozornost od braka i romantike. Sve više parova odlučuju preskočiti sve to, odabirući tek jednog kuma i jednu kumu.

Valja istaknuti i kako mobilni telefoni mogu zabilježiti neke nevjerojatne uspomene na dan vjenčanja iz različitih perspektiva, ali mogu biti i noćna mora za fotografe vjenčanja, posebno tijekom ceremonije vjenčanja. U svjetlu toga, postalo je popularno isplanirati ceremoniju bez mobitela ili na postavkama "isključeno" kako bi se osiguralo da fotografi mogu uhvatiti savršene fotografije bez mobitela na njima. Parovi mogu najaviti prije ceremonije da gosti ostave svoje telefone kod kuće ili mogu postaviti košare u koje gosti mogu ostaviti telefone na ulazu u restoran ili prostor vjenčanja.

Jedan od novih trendova je i posebna vrsta vjenčanja koja se naziva mikro vjenčanje. Naime, mikro vjenčanje je intimna stvar koja uključuje samo najuži krug prijatelja i obitelji. Parovi se odlučuju za smanjeni popis gostiju u zamjenu za ekstravagantna odredišta i intimnije proslave. Danas se vjenčanja smatraju specifičnim izvedbama vrlo određenih uloga, gotovo kaznično-scenarističkih konverzacija i očekivanih odgovora. Upravo je u analizi performansa kulturnog tipa, vjenčanje potvrdilo svoj današnji uspjeh kao općeprihvaćena forma u kojoj svi jednom „igraju“ na sceni života.

5.2. Utjecajne osobe- *influenceri*, amerikanizacija

Utjecajne osobe ili *influenceri* su pojedinci koji imaju veliki broj pratitelja na društvenim mrežama i koji svojim sadržajem i stavovima mogu utjecati na mišljenja, ponašanje i odluke svoje publike. Njihov utjecaj može biti raznolik i može se proširiti na područja poput mode, ljepote, zdravlja, putovanja, tehnologije, sporta, politike i drugih (Wielki, 2020).

Pojam "ideal ljepote" je subjektivan i varira ovisno o kulturi, vremenskom periodu i društvenim normama. Ono što se smatra idealom ljepote može se mijenjati s vremenom i razlikovati se između različitih zajednica i društava. Dok su neki idealizirali određene tjelesne oblike ili izgled, poput vitkosti ili specifičnih oblika, drugi su možda cijenili druge karakteristike poput visine, boje kose, tena ili oblika lica. Promjene u medijima, modi i popularnoj kulturi često su utjecale na ono što je smatrano "idealnim". Masovni mediji igraju značajnu ulogu u oblikovanju percepcije i očekivanja vezanih uz vjenčanja. Kroz filmove, televizijske emisije, časopise i društvene medije, masovni mediji predstavljaju različite ideale vjenčanja, postavljajući standarde i utječući na trendove. Filmska industrija, na primjer, često prikazuje glamurozna i raskošna vjenčanja koja mogu stvoriti ideju da su takva vjenčanja ideal i da trebaju biti savršena i spektakularna. Društveni mediji također igraju veliku ulogu u oblikovanju percepcije vjenčanja kroz dijeljenje slika i priča o vjenčanjima slavnih osoba i influencera.

Utjecaj masovnih medija na vjenčanja može biti dvosjekli mač. S jedne strane, mogu pružiti inspiraciju i ideje parovima koji planiraju vjenčanje. Društveni mediji, na primjer, mogu biti koristan izvor inspiracije za tematske ideje, odabir haljine, dekoraciju i slično. S druge strane, pritisak koji mediji stvaraju može dovesti do stvaranja nerealnih očekivanja, stresa i financijskog opterećenja. Parovi mogu osjećati pritisak da se uspoređuju s prikazanim vjenčanjima ili da postignu "savršenstvo" koje vide u medijima, često zanemarujući svoje vlastite želje i financijske mogućnosti. Važno je da parovi budu svjesni da su vjenčanja osobni događaji koji bi trebali odražavati njihovu jedinstvenu ljubavnu priču i vrijednosti. Umjesto da pokušavaju replicirati medijske ideale, parovi bi trebali fokusirati svoje planiranje na ono što je za njih važno i ostati dosljedni svojim željama i mogućnostima. Također je važno biti kritičan prema medijskom prikazu vjenčanja i ne uzimati sve što se vidi kao apsolutnu istinu. Parovi trebaju biti svjesni da je svako vjenčanje jedinstveno i da nema univerzalnog "ispravnog" načina za planiranje vjenčanja.

6. KAKO JE ČIN POTVRDE LJUBAVI I ZAJEDNIŠTVA POSTAO INDUSTRIJA

Vjenčanje je danas postalo unosna profitabilna industrija u kojoj su uloge dobro poznate, a mladenci upravo u tom činu mogu barem na trenutak imati svu pozornost, svijet postaje njihova pozornica. Upravo o tome govori Andy Warhol, koji je već šezdesetih godina u svojoj tezi primijetio kako će svatko u budućnosti imati vlastiti performans i vlastitih petnaest minuta. Vjenčanje se tijekom vremena sve više počelo percipirati kao prilika za trošenje i konzumaciju, umjesto isključivo kao simbolički čin ljubavi. To se može pripisati promjenama u društvenim normama, medijima i industriji vjenčanja koja potiče ideju velikih i raskošnih događaja. Očekivanja da vjenčanje treba biti spektakularno i nezaboravno, uz naglasak na odjeći, dekoracijama, jelima i drugim elementima, doprinose konzumerističkoj dimenziji vjenčanja. Vjenčanje na taj način gubi vlastitu vrijednost i svrhu, pretvarajući intiman čin ljubavi, sklapanje zajednice između dvoje ljudi u konzumerističku praksu u kojoj su profit, zarada i tuđi komentari najznačajniji. Umjesto zajedništva, ljubavi i slavljenja iste, mladenci i gosti slave vanjske ljepote, izgled, eksterijer i luksuz. U današnjem, postmodernističkom društvu, sve postaje industrija, sve se može kupiti novcem i pomoću svega želi se stvoriti profit. Gube se prave vrijednosti, nedostaje humanosti i međusobnog podržavanja i razumijevanja, a novac je osnova za gotovo svako ljudsko djelovanje. Živimo u svijetu performansa, u kojemu, barem na trenutak želimo postati glavnim akterima, koje ostali gledaju, dive se i uzdižu. Kritike konzumerizma u kontekstu ljubavi često ukazuju na pretjeranu komercijalizaciju i materijalizaciju odnosa. Važno je da ljudi ne zaborave dublje aspekte ljubavi, poput emocionalne povezanosti, podrške i razumijevanja, te da ne zamijene te vrijednosti fokusiranjem na materijalne stvari ili društvene norme. Vjenčanje bi trebalo izražavati želje i osobnosti partnera, mladenci bi se trebali osjećati ugodno i sretno. Svaka je osoba vrlo različita, prepoznatljiva po nečemu, stoga bi taj poseban dan morao biti prikaz upravo ljudi u čiju se čast i organizirao. Gledajući na druge, misleći i obazirući se na tuđa mišljenja, teže ćemo se prepustiti i uživati. Pritisak da se zadovolje društveni standardi ili trendovi može dovesti do toga da parovi izgube svoju autentičnost. Umjesto da vjenčanje odražava njihovu osobnost i vrijednosti, moguće je da se previše fokusira na vanjske aspekte ili ideale koje nameće industrija vjenčanja.

Važno je da parovi osmisle vjenčanje koje je iskreno i autentično, te da odaberu elemente koji odražavaju njihovu stvarnu vezu i individualnost. To može uključivati personalizirane detalje, običaje ili tradicije koji imaju poseban značaj za njih.

7. ZAKLJUČAK

Ceremonija vjenčanja se odnosi na službeni događaj koji se održava u posebnim prilikama, a čiji je čin sklapanja braka, zakonske i društveno odobrene zajednica, obično između muškarca i žene. Prvi zabilježeni dokazi o vjenčanjima sežu još prije oko 4350 godina. Primarna svrha braka tog vremena bila je vezati žene za muškarce jer je žena udajom postala muškarčevo vlasništvo. Kako je Rimokatolička crkva postala moćna institucija u Europi, blagoslov svećenika postao je nužan korak da bi brak bio zakonski priznat, no i tada se uloga žena u braku nije puno promijenila. Do značajnije promjene je došlo tek kada su žene dobile pravo glasa. Kada se to dogodilo, 1920. godine, institucija braka doživjela je dramatičnu transformaciju jer se od tada svaka zajednica sastojala od dvoje punopravnih građana.

Kršćansko vjenčanje je ceremonija vjenčanja koja se održava u kršćanskoj crkvi ili vjerskom okruženju i temelji se na kršćanskim uvjerenjima i običajima. Uloga vjenčanja u kršćanstvu se temelji na dvije glavne točke, a one su da se vjenčanjem sklapa brak koji je određen od Boga te da je vjenčanje početak saveza zvanog brak. Kod crkvenog vjenčanja postoji nekoliko uvjeta koji moraju biti zadovoljeni kako bi se vjenčanje moglo provesti. Oni se odnose na to da par mora biti sposoban za vjenčanje, da par mora dati svoj pristanak na vjenčanje i da supružnici moraju slijediti kanonski obrazac za vjenčanje.

Osim općenitog opisa vjenčanja u radu je analizirana i povezanost vjenčanja sa performansom. Performans je u tom smislu oblik umjetnosti nastao 1960-ih godina dvadesetog stoljeća povezivanjem body arta i happeninga, te određenih pogleda na kazalište i rituale. Performans je izvedba, a osnova je interakcija s publikom. Postoji nekoliko modela performansa, a jedan od najpoznatijih je performans poznatiji kao akcija. Sam naziv ove vrste performansa je za cilj imala izdvojiti ovu vrstu umjetnosti od tradicionalnih umjetničkih oblika, kao i razlikovati je od kazališta, predstava ili glazbenih performansa. Još pojedine vrste performansa su body art, happenings performance, endurance art te performans rituala.

Kulturni performans se odnosi na diskretne događaje ili kulturne izvedbe koje se mogu promatrati i razumjeti u bilo kojoj kulturnoj strukturi. Ti događaji uključuju tradicionalno kazalište i ples, koncerte, recitacije, vjerske svetkovine, vjenčanja i sprovode. Takav performans se odnosi na izvedbe koje su specifično povezane s određenom kulturom ili tradicijom. Vjenčanje se također može smatrati kulturnim performansom jer obuhvaća izvedbene elemente, simboličke geste i tradicije koje su karakteristične za određenu kulturu. Ipak, sve veća pojava konzumerizma je utjecala na vjenčanja koja su danas dio

konzumerističke prakse. Ovdje je važno napomenuti kako konzumerizam nije jedinstven za sve društvene kontekste i da se njegov razvoj razlikuje u različitim regijama i kulturama.

U radu je zaključeno kako vjenčanja danas predstavljaju specifično potrošačko iskustvo s brojnim pritiscima koji parovima odvlače pozornost sa srži vjenčanja, a to su oni sami i njihova ljubav te im stavljaju pozornost na manje bitne stavke vjenčanja.

Ovaj rad je objedinio temu kulturnog performansa sa temom vjenčanja te je opisao kako i zašto se danas vjenčanja smatraju dijelom konzumerističke prakse.

LITERATURA

1. Berljak, M., 1999., Kanonski oblik ženidbe: povijesni razvoj – Zakonik kanonskoga prava 1983., Zagreb
2. Burger, N., 2022., Performance Art – A Look at the Types of Performance Art, dostupno na: <https://artincontext.org/performance-art/>
3. Erickson, A. L., 2005., Coverture and Capitalism, History Workshop Journal, Vol. 59
4. Griffith, L. M., Marion, J. S., Performance, dostupno na: <https://pressbooks.pub/perspectives/chapter/performance2/>
5. Hromadžić, H., Damčević, K., 2015., Bračna zajednica u uvjetima kapitalističke komodifikacije i ideologije konzumerizma, pregledni rad, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/225816>
6. Jehovah's Witnesses, 2023., Let Marriage Be Honorable, dostupno na: <https://www.jw.org/en/library/books/gods-love/marriage-honorable/>
7. Jovičević, A., Vujanović, A., 2007., Uvod u studije performansa, Fabrika knjiga, Beograd
8. Krueger, A., 2020., How long does it take to plan a wedding? Brides, dostupno na: <https://www.brides.com/how-long-it-takes-to-plan-a-wedding-5087258>
9. Littlejohn, S. W., Floss, K. A., 2009., Encyclopedia of Communication Theory, SAGE Publications
10. Mackey, J., 2022., An Easy Breakdown of Wedding Ceremony Outline, dostupno na: <https://www.brides.com/story/general-order-of-a-wedding-ceremony>
11. Meeussen, L., Van Laar, C., 2018., Feeling pressure to be a perfect mother relates to parental burnout and career ambitions. Frontiers in Psychology, Vol. 9
12. Nefat, A., Pamić, K., 2008., Razvojni trendovi konzumerizma i stavova menadžera prehrambene industrije Hrvatske, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/27221196_RAZVOJNI_TRENDOVI_KONZUMERIZMA_I_STAVOVA_MENADZERA_PREHRAMBENE_INDUSTRIJE_HRVATSKE
13. O'Brien, M., 2014., Performing Chronic: Chronic illness and endurance art, A Journal of the Performing Arts, Vol. 19
14. Obiteljski centar Varaždinske županije, Obred vjenčanja - Red slavljenja ženidbe bez mise, dostupno na: <https://obitelj.biskupija-varazdinska.hr/zarucnici/crkveno-vjencanje/obred-vjencanja-red-slavljenja-zenidbe-bez-mise/241>

15. Piper, J., 1987., Let None Be Faithless to the Wife of His Youth, Malachi Vol. 2.
16. Poquette, B. L., 2010, Going to the chapel. Library Journal, Vol. 134, No. 20
17. Shalson, L., 2018., Performing endurance, Art and politicssince 1960, Cambridge university press
18. Storey, J., 1999., Cultural Consumption and Everyday Life, Arnold, London
19. Štefanac, L., 2018., Ceremonija vjenčanja, Filozofski fakultet u Rijeci, Završni rad, dostupno na:
<https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A1337/datastream/PDF/view>
20. The Week, 2015., The origins of marriage, dostupno na:
<https://theweek.com/articles/528746/origins-marriage>
21. Trilling W., 2021., Evanđelje po Mateju: duhovno čitanje, Glas Koncila, Zagreb
22. Ward, F., 2014., Alien Duration: Tehching Hsieh, 1978-99, Art Journal, Vol. 65
23. Wedgewood weddings, New wedding traditions you will love, dostupno na:
<https://www.wedgewoodweddings.com/new-wedding-tradition-trends>
24. Wielki, J., 2020., Analysis of the Role of Digital Influencers and Their Impact on the Functioning of the Contemporary On-Line Promotional System and Its Sustainable Development, Faculty of Economics and Management, Opole University of Technology, 45-036 Opole, Poland
25. Yalom, M., 2002., A History of the Wife, Harper Perennial
26. Zakonik kanonskog prava br. 1108-1123
27. Zevini, G., 2009., Evanđelje po Ivanu: duhovno čitanje, Glas Koncila, Zagreb